

การประเมินหลักสูตรแนวใหม่: รูปแบบ CIPP_{IEST}
THE NEW CURRICULUM EVALUATION: CIPP_{IEST} MODEL

ทีปทัศน์ ชินตาปัญญากุล¹ สมจิตรา เรืองศรี² กิตติศักดิ์ ลักษณะ³ พรภิรมย์ หลงทรัพย์⁴
Teepatad Chintapanyakun Somchitra Ruaengsri Kittisak Laksana Pornpirom Lhongsap

¹พยาบาล คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

²รองศาสตราจารย์ ภาควิชาการประเมินและการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³อาจารย์ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

⁴อาจารย์และรักษาราชการคณบดี คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

¹Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University

บทคัดย่อ

การประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการในการจัดเตรียมสารสนเทศสำหรับใช้ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การปรับปรุงการบริหารหลักสูตร และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การประเมินหลักสูตรจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพของหลักสูตร รูปแบบการประเมินหลักสูตรแบบ CIPP_{IEST} เป็นทางเลือกหนึ่งที่ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการประเมิน เพราะเป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจ ทำให้ประเมินครอบคลุมองค์ประกอบทุกด้านของหลักสูตรอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ ไม่เน้นการวิเคราะห์จุดใดจุดหนึ่ง แต่เป็นรูปแบบการประเมินที่มีความต่อเนื่องทำให้ได้ข้อมูลครบถ้วน จึงสามารถนำไปใช้ในการประเมินหลักสูตรทางการพยาบาลได้ด้วย ซึ่งรูปแบบการประเมินแบบ CIPP_{IEST} ประกอบด้วย 8 ด้าน คือ 1) ด้านบริบท 2) ด้านปัจจัยนำเข้า 3) ด้านกระบวนการ 4) ด้านผลผลิต 5) ด้านผลกระทบ 6) ด้านประสิทธิผล 7) ด้านความยั่งยืน และ 8) ด้านการถ่ายโยงความรู้

คำสำคัญ: หลักสูตร, การประเมินหลักสูตร, รูปแบบ CIPP_{IEST}

Abstract

Curriculum evaluation is a process that provides information for making decisions on curriculum development, curriculum improvement, and curriculum change. Thus, curriculum evaluation is really important to develop a better curriculum. CIPP_{EST} model is an alternative evaluation concept because it is focusing on decision making that can completely evaluate all curriculum components reasonably and systematically. Moreover, it is not particularly evaluated any single component but it continuously evaluates, gives completed information, and could be used for nursing curriculum evaluation. CIPP_{EST} model consists of 8 components as follows: 1) context, 2) input, 3) process, 4) product, 5) impact, 6) effectiveness, 7) sustainability, and 8) transportability.

Keywords : curriculum, curriculum evaluation, CIPP_{EST} model

บทนำ

การศึกษานับว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งจะต้องพัฒนาผู้เรียนในทุกกระดับให้มีทักษะและความสามารถเพียงพอสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันอุดมศึกษาในฐานะกลไกหลักของประเทศ ต้องตระหนักถึงความสำคัญในภารกิจที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งหลายประการ ทั้งด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านอุดมศึกษาซึ่งกันและกัน ในยุคโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดการเปรียบเทียบและเกิดเป็นแนวคิดที่จะปรับปรุงการอุดมศึกษาของแต่ละประเทศให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Polsaram, 2006) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในฐานะที่เป็นหน่วยงานกำกับและส่งเสริมการดำเนินการของสถาบันอุดมศึกษาได้จัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย (Thai Qualifications Framework for Higher Education; TQF: HED) เพื่อเป็นการนำนโยบายที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาของชาติในส่วนของมาตรฐานการอุดมศึกษาไปสู่การปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษามุ่งเน้นเป้าหมายการจัดการศึกษาที่ผลการเรียนรู้ (learning outcomes: LO) ของนักศึกษา ซึ่งเป็นการประกันคุณภาพบัณฑิตที่ได้รับคุณวุฒิแต่ละคุณวุฒิ และสื่อสารให้สังคม ชุมชน รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาทั้งในและต่างประเทศให้เข้าใจได้ตรงกัน และเชื่อมั่นถึงผลการเรียนรู้ที่บัณฑิตได้รับการพัฒนาว่ามีมาตรฐานที่สามารถเทียบเคียงกันได้กับสถาบันอุดมศึกษาที่ดีและมีคุณภาพ ทั้งในและต่างประเทศ (Office of the Higher Education Commission, 2009)

องค์ประกอบที่สำคัญของระบบการศึกษาที่มีคุณภาพคือ หลักสูตร เพราะหลักสูตรเป็นเครื่องชี้้นำในการจัดการความรู้และประสบการณ์

แก่ผู้เรียน ซึ่งผู้สอนจะต้องปฏิบัติตามหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มุ่งสู่จุดหมายเดียวกัน หลักสูตรจึงเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา และเป็นเครื่องแสดงถึงความเจริญของชาติ (Patphol, 2015) นอกจากนี้หลักสูตรยังเปรียบเสมือนแผนแม่บทที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ วิธีการหรือกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้เปรียบเสมือนการนำแผนไปสู่การปฏิบัติในสถาบันการศึกษา (Ritcharoon, 2015) ภายหลังจากที่ใช้หลักสูตรไปแล้วจำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง เพราะการประเมินหลักสูตรจะทำให้รู้ว่าหลักสูตรเป็นอย่างไร สามารถนำไปใช้ได้ดีเพียงใด เพื่อนำข้อมูลต่าง ๆ มาพัฒนาและปรับปรุงให้เหมาะสม สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การสื่อสาร การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ทำให้หลักสูตรมีการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงตลอดเวลา (Oliva, 2009; Wongyai, 2011) การประเมินหลักสูตรจึงเป็นกระบวนการสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพของหลักสูตร เพราะการประเมินหลักสูตรทำให้ทราบว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้นมานั้น มีคุณภาพ มีความเหมาะสม และถูกต้องเพียงใด นอกจากนี้ยังเป็นการตรวจสอบผลการใช้หลักสูตรว่าสามารถใช้ได้ดีกับสถานการณ์จริงเพียงใด มีปัญหาหรืออุปสรรคอะไรต่อการใช้หลักสูตร เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับได้ (Ornstein & Hunkins, 2013; Patphol, 2015)

รูปแบบการประเมินหลักสูตรเป็นกรอบแนวคิด เคাঁโครง หรือโครงร่างในการประเมินเปรียบเสมือนทฤษฎีหรือแบบแผนที่เป็นระบบ แสดงให้เห็นภาพรวมทั้งหมดเกี่ยวกับการประเมินสำหรับบทความนี้จะกล่าวถึงรูปแบบการประเมินหลักสูตร CIPP_{EST} ซึ่งเป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจตามแนวคิดของ Stufflebeam ที่มีชื่อว่า CIPP model และต่อมาได้มีการขยายผลโดยเพิ่มเติม IEST เข้ามา (Stufflebeam, 2008; Stufflebeam & Coryn, 2014; Stufflebeam &

Shinkfield, 2007) จึงเป็น CIPP_{EST} model ประกอบด้วย ด้านบริบท (context evaluation: C) ด้านปัจจัยนำเข้า (inputs evaluation: I) ด้านกระบวนการ (process evaluation: P) ด้านผลผลิต (products evaluation: P) ด้านผลกระทบ (impact evaluation: I) ด้านประสิทธิผล (effectiveness evaluation: E) ด้านความยั่งยืน (sustainability evaluation: S) และด้านการถ่ายโอนความรู้ (transportability evaluation: T)

รูปแบบการประเมิน CIPP และ CIPP_{EST}

ศาสตราจารย์ ดร. แดเนียล แอล สตัฟเฟิลบีม (Daniel L. Stufflebeam) อาจารย์มหาวิทยาลัย ไอโฮโอ ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เสนอรูปแบบการประเมินปี ค.ศ. 1970 ในการประชุมครั้งที่ 11 ของคณะกรรมการสมาคมเกียรตินิยมทางการศึกษา (The Phi Delta Kappa Committee) ซึ่งเป็นที่รู้จักและนิยมเรียกกันว่า รูปแบบการประเมิน CIPP (Stufflebeam, 2008; Stufflebeam & Coryn, 2014; Stufflebeam & Shinkfield, 2007) ที่เน้นเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกแนวทางการศึกษาที่เหมาะสม โดยได้กำหนดรูปแบบการประเมินทั้ง 4 ด้านดังนี้ (Buosonte, 2013)

1. การประเมินบริบท (context evaluation: C) เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้หลักการและเหตุผลมากำหนดจุดมุ่งหมาย การประเมินสภาพแวดล้อมจะช่วยให้ผู้พัฒนาหลักสูตรรู้ว่าสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามีอะไรบ้าง มีความต้องการหรือปัญหาอะไรที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองหรือแก้ไข มีโอกาสและสรรพกำลังที่จำเป็นอะไรที่ยังไม่ได้ถูกนำมาใช้ในการศึกษา และสืบเนื่องมาจากปัญหาอะไร ประเด็นการประเมินครอบคลุมเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ จุดหมาย โครงสร้างหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และความต้องการนั้น ๆ มีวิธีการประเมิน 2 วิธี คือ (Panakul, 2010)

1.1 Contingency mode เป็นการประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกของหลักสูตร เพื่อหา

โอกาสและแรงผลักดันจากภายนอกระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้พัฒนา ส่งเสริมโครงการหรือหลักสูตรให้ดีขึ้น โดยมีการสำรวจปัญหาภายในขอบเขตอย่างกว้างขวาง เช่น การประเมินเอกสาร ได้แก่ ปรัชญา นโยบาย และแนวโน้มของการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ค่านิยมของชุมชน สถิติประชากร อาคารสถานที่ เป็นต้น ซึ่งการสำรวจปัญหาเหล่านี้ทำให้สามารถคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคตและสามารถใช้ในการวางแผนต่อไป

1.2 Congruence mode เป็นการประเมินโดยการเปรียบเทียบระหว่างการปฏิบัติได้จริง (actual result) กับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เป็นการประเมินสภาวะแวดล้อมภายในของหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย การประเมินวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาสาระของหลักสูตร เกณฑ์การวัดและการประเมินผล การประเมินแบบนี้ทำให้เราทราบว่าวัตถุประสงค์ใดบ้างที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้

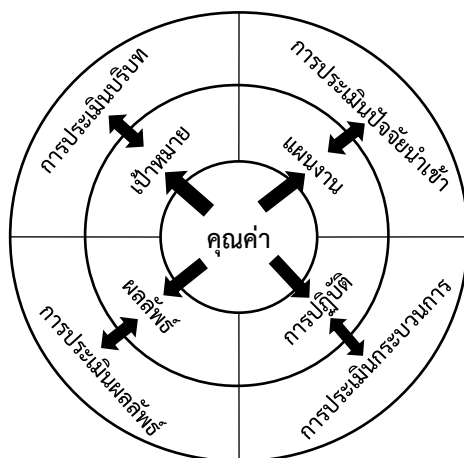
2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (inputs evaluation: I) เป็นการประเมินสิ่งที่นำเข้ามาใช้ในการดำเนินการหลักสูตร เพื่อทราบข้อมูลสารสนเทศเพื่อนำมากำหนดวิธีการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้และมีประโยชน์ในการตัดสินใจว่า ระบบโครงสร้างต่าง ๆ ของหลักสูตรรวมทั้งวิธีการและระบบการบริหารของหลักสูตรมีความเหมาะสมหรือไม่ หรือควรใช้วิธีการใดที่เหมาะสมกว่า ประเด็นการประเมินครอบคลุมได้หลายอย่าง เช่น ตัวแปรที่เกี่ยวกับสิ่งที่นำเข้าสู่ระบบการศึกษา คือ คุณลักษณะ/คุณวุฒิ/คุณสมบัติ/ประสบการณ์ของผู้บริหารและผู้สอน คุณภาพของผู้เรียน พื้นฐานความรู้ผู้เรียน วิธีการจัดการศึกษา การสนับสนุนส่งเสริมของคณะกรรมการบริหารหลักสูตร ปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา เช่น สื่อวัสดุอุปกรณ์ หนังสือตำรา เอกสารหลักสูตรเกี่ยวกับงบประมาณ อาคารสถานที่ เป็นต้น ซึ่งการประเมินปัจจัยนำเข้าจะช่วยให้ได้รับข้อมูลมาประกอบการตัดสินใจในการที่จะดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การประเมินกระบวนการ (process evaluation: P) เป็นการประเมินด้านการปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อค้นหาข้อบกพร่อง ข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ สำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตร ซึ่งการประเมินกระบวนการจะเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในการปฏิบัติตามวิธีการที่กำหนดไว้ ประเด็นการประเมินครอบคลุมเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตร การกำกับติดตาม การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษา

4. การประเมินผลผลิต (products evaluation: P) เป็นการประเมินผลที่เกิดจาก

การปฏิบัติงาน มีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดและติดตามของผลที่เกิดขึ้นเมื่อใช้หลักสูตรเสร็จสิ้น และผลที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการใช้หลักสูตร ทั้งนี้เพื่อตัดสินใจว่าจะยุติ ดำเนินการ หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขบางจุด เพื่อให้ได้วิธีปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ประเด็นการประเมินครอบคลุมเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผลการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะความสามารถในการปฏิบัติ

กรอบความคิดในการประเมินผลของ Stufflebeam สามารถเขียนแสดงความสัมพันธ์ของการประเมินและการตัดสินใจได้ดังภาพ 1 (Stufflebeam & Shinkfield, 2007)

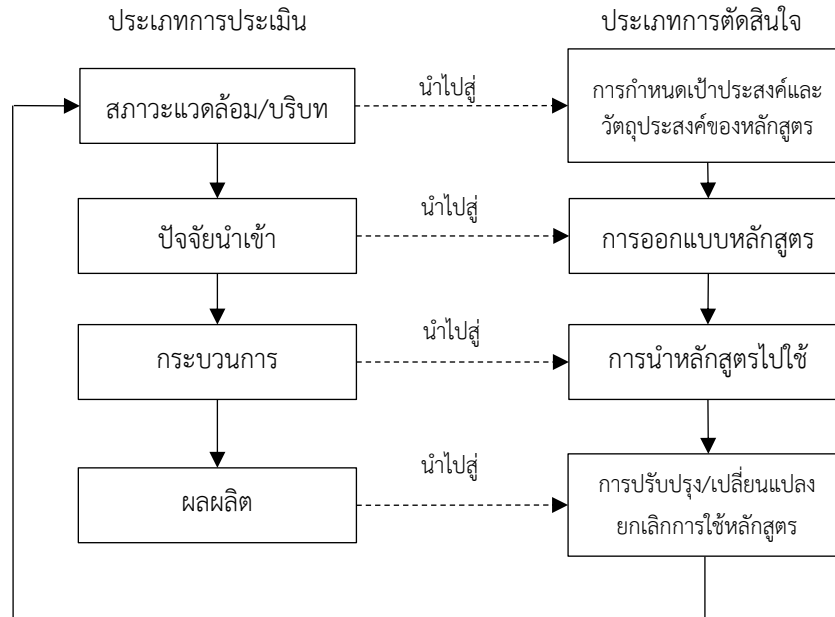

ภาพ 1 ความสัมพันธ์ของการประเมินและการตัดสินใจตามรูปแบบ CIPP (Stufflebeam & Shinkfield, 2007)

จากภาพ 1 แสดงให้เห็นวงกลมสำคัญ 3 วงในสุดเป็นส่วนที่แสดงถึงคุณค่าร่วมกัน (core values) ของการประเมินเพื่อนำไปใช้กำหนดส่วนต่าง ๆ ในวงกลมที่สองซึ่งเป็นส่วนประกอบของโครงการหรือหลักสูตร ได้แก่ เป้าหมาย (goals) แผนงานหรือแนวทางการปฏิบัติงาน (plans) การปฏิบัติหรือการกระทำตามแผนงาน (actions) และผลลัพธ์ที่ได้ (outcomes) โดยส่วนประกอบทั้ง 4 ส่วน ของโครงการหรือหลักสูตรจะสัมพันธ์กับมิติการประเมินทั้ง 4 ด้านของรูปแบบการประเมิน CIPP ซึ่งเป็นวงกลมวงนอกสุดนั่นคือ การประเมินเพื่อนำมาใช้กำหนดเป้าหมายของโครงการหรือ

หลักสูตร โดยการประเมินบริบทและการประเมินปัจจัยนำเข้าใช้สำหรับจัดทำแผนปฏิบัติงาน แต่การปฏิบัติงานหรือการกระทำตามแผนต้องอาศัยการประเมินกระบวนการ และท้ายที่สุดหากจะประเมินผลลัพธ์ทั้งหมดของโครงการหรือหลักสูตรก็ต้องทำการประเมินผลผลิต

นอกจากนี้ Stufflebeam & Shinkfield (2007) ยังได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่เกิดจากการประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต (Patphol, 2015) ดังภาพ 2

ภาพ 2 รูปแบบการประเมินหลักสูตรของ Stufflebeam (Patphol, 2015)

ประเภทของการตัดสินใจที่เกิดจากการประเมิน

1. การตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนดำเนินการ (planning decisions) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งเป็นการตัดสินใจโดยใช้ผลการประเมินบริบทเป็นข้อมูลสารสนเทศ เช่น การกำหนดเป้าประสงค์และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เป็นต้น

2. การตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดโครงสร้าง (structuring decisions) เป็นการตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลจากการประเมินปัจจัยนำเข้ามากำหนดโครงสร้างของหลักสูตร หรือการออกแบบหลักสูตร เช่น โครงสร้างเนื้อหาสาระของหลักสูตร เวลาเรียน เป็นต้น

3. การตัดสินใจเพื่อนำหลักสูตรไปปฏิบัติ (implementation decisions) เป็นการตัดสินใจโดยใช้ผลการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาดำเนินการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามโครงสร้างที่กำหนด การตัดสินใจในขั้นนี้ให้ความสำคัญในการปรับปรุงและพัฒนามากกว่าการตัดสินใจ

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนหลักสูตร (recycling decisions) เป็นการตัดสินใจโดยใช้ผลการประเมินผลผลิตที่เกิดจากการใช้หลักสูตรเสร็จสิ้นแล้ว เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไขขยายโครงการหรือหลักสูตรต่อไป หรือยกเลิกการใช้หลักสูตร

ต่อมาในปี ค.ศ. 2007 Stufflebeam and Shinkfield (2007) ได้ปรับขยายรูปแบบการประเมิน CIPP โดยปรับขยายการประเมินผลผลิต (products evaluation) ออกเป็นการประเมินผลกระทบ (impact evaluation: I) การประเมินประสิทธิผล (effectiveness evaluation: E) การประเมินความยั่งยืน (sustainability evaluation: S) และการประเมินการถ่ายโยงความรู้ (transportability evaluation: T) สิ่งที่ได้รับจากการประเมิน ได้แก่ โครงการหรือหลักสูตร แผนงานหรือสิ่งแทรกแซงต่าง ๆ โดยที่ส่วนขยายของมิติการประเมินที่เพิ่มขึ้นนี้มีความหมายครอบคลุมรวมถึงการประเมินผลผลิตเดิมและการประเมินผลลัพธ์ (Stufflebeam, 2008; Stufflebeam & Coryn, 2014) ทั้งนี้ความหมายของมิติการประเมินที่เพิ่มขึ้น พิจารณาได้จากการตั้งคำถามการประเมิน (evaluation questions)

แต่ละมิติดังนี้ (Nillapun, Chatiwat, Torat, Thammetra, & Vanichwatanavorachai, 2011)

การประเมินผลกระทบ (impact evaluation: I) เป็นการประเมินผลงานหรือผลที่เกิดจากการเรียน และนำความรู้ที่เกิดขึ้นไปใช้ในการทำงานได้ เช่น เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยหรือผู้ร่วมวิจัย มีผลงานทางวิชาการ และได้รับยอมรับจากสังคมหรือชุมชน เป็นต้น

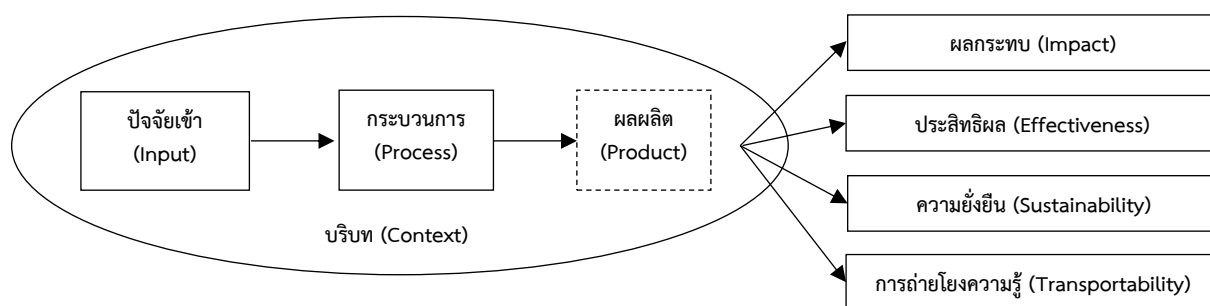
การประเมินประสิทธิผล (effectiveness evaluation: E) เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนหลังจากจบหลักสูตรว่า มีคุณภาพและความสำเร็จในระดับสูง หรือตรวจสอบความก้าวหน้าด้านความรู้ ความสามารถ หลังปฏิบัติงานไปแล้ว 6-12 เดือน เช่น ความเชี่ยวชาญที่เกิดขึ้น มีความมั่นใจในองค์ความรู้ที่มีอยู่ มีการพัฒนาทางด้านวิชาการและการวิจัยจนสามารถตีพิมพ์เผยแพร่องค์ความรู้สู่สาธารณชนได้ เป็นต้น

การประเมินความยั่งยืน (sustainability evaluation: S) เป็นการประเมินความรู้ความสามารถของผู้เรียนเมื่อจบหลักสูตรว่า สามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปพัฒนางานหรือสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง โดยมีการติดตามผลของผู้เรียน

เมื่อจบหลักสูตรไปอีกระยะหนึ่ง ซึ่งใช้เวลานานมากกว่า 1 ปี

การประเมินการถ่ายโยงความรู้ (transportability evaluation: T) เป็นการประเมินผลที่เกิดกับผู้เรียนในการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปขยายองค์ความรู้ไปสู่ผู้อื่นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยการประยุกต์แนวคิด ทฤษฎีทางการศึกษาใหม่ ๆ ไปปรับใช้ในการแก้ปัญหาได้หรือนำส่วนหนึ่งของความรู้ที่ได้รับจากหลักสูตรไปใช้ในการสอนแบบบูรณาการในสถานที่ต่าง ๆ

เมื่อพิจารณาแนวคิดและหลักการของรูปแบบการประเมิน CIPP_{EST} ที่ปรับปรุงใหม่แล้ว ศาสตราจารย์ ดร. ศิริชัย กาญจนาวาสี (Kanjawanasee, 2015) กล่าวว่า รูปแบบการประเมิน CIPP_{EST} ได้พัฒนาขึ้นมาเพื่อให้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์อย่างลุ่มลึกแก่ผู้บริหารสำหรับใช้ในการตัดสินใจอย่างรอบด้านทางการบริหาร รูปแบบการประเมิน CIPP_{EST} มีทั้งความกว้าง ความลึก และความละเอียดอ่อน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประสิทธิผลของระบบปฏิบัติการที่มีผลกระทบต่อสาธารณชนได้เป็นอย่างดี ดังภาพ 3

ภาพ 3 การปรับปรุงรูปแบบการประเมิน CIPP_{EST} (Kanjawanasee, 2015)

การเลือกใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตรในมุมมองของผู้เขียนแนะนำว่า ผู้ประเมินสามารถเลือกรูปแบบการประเมินที่เหมาะสมกับบริบทขององค์กร แต่สำหรับการประเมินหลักสูตรในสถาบันอุดมศึกษา ผู้เขียนมีความเห็นว่า นอกจากผู้ใช้หลักสูตรจะประเมินหลักสูตรเพื่อพิจารณา

ตรวจสอบระบบการบริหารหลักสูตรและปรับปรุงคุณภาพหลักสูตรตามขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรแล้ว ยังต้องตรวจสอบควบคุมมาตรฐานสถาบันการศึกษาที่ผลิตบัณฑิตให้มีมาตรฐานและมีหลักสูตรสอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย ประเมิน

การอุดมศึกษาไทย และมาตรฐานคุณวุฒิตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ที่กำหนดให้ทุกหลักสูตรมีการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยทุก 5 ปี และมีการประเมิน เพื่อพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่องทุก 5 ปี ซึ่งรูปแบบการประเมินหลักสูตร CIPP_{EST} เป็นรูปแบบการประเมินรูปแบบหนึ่งที่สามารถประเมินครอบคลุมองค์ประกอบทุกด้านของหลักสูตรอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ ไม่เน้นการวิเคราะห์จุดใดจุดหนึ่งเพียงจุดเดียว แต่เป็นรูปแบบการประเมินที่มีความต่อเนื่องทำให้ได้ข้อมูลครบถ้วน

การประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมิน CIPP_{EST} กับหลักสูตรทางการพยาบาล

การประเมินหลักสูตร เป็นกระบวนการในการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร อีกทั้งการประเมินหลักสูตร ยังเป็นกระบวนการศึกษาหลักสูตรอย่างเป็นระบบ โดยวิเคราะห์องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร ได้แก่ จุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง จุดประสงค์ของหลักสูตร จุดประสงค์ของการเรียนรู้ เนื้อหาสาระของรายวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ หรือหน่วยการเรียนรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ทั้งด้านความรู้ ทักษะ ค่านิยม และคุณภาพ หลังจากเรียนจบรายวิชานั้น ๆ ซึ่งจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรโดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อื่น และ 2) เพื่อประเมินหลักสูตรที่จะนำไปสู่การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตร อีกทั้งผลจากการประเมินหลักสูตร ยังสามารถช่วยตัดสินคุณค่าของหลักสูตรได้อีกด้วย (Paiwithayasiritham, 2007)

สำหรับหลักสูตรทางการพยาบาลของทุกสถาบันการศึกษาที่ผลิตพยาบาลจะต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่หลักสูตรที่มีความทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา กล่าวคือ ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (21st century skills) ประกอบด้วยกลุ่มวิชาหลัก (core subjects) ทักษะชีวิตและอาชีพ (life and career skills)

ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (learning and innovation skills) และทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี (information, media, and technology skills) (Wongwanich, 2013) ซึ่งวิภาดา คุณาวิกติกุล (Kunaviktikul, 2015) กล่าวว่า ผู้สอนทุกคนควรมีการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อผู้เรียนให้เป็นบัณฑิตแห่งศตวรรษที่ 21 ตามเป้าหมายอย่างแท้จริง กล่าวคือ มีการพัฒนาหลักสูตรทั้งด้านเนื้อหาสาระและวิธีการจัดการเรียนรู้ให้ก้าวทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม และตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย เพื่อช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ มีคุณธรรมจริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพ เพื่อให้ประชาชนผู้ใช้บริการมั่นใจว่าจะได้รับบริการพยาบาลที่มีคุณภาพ อีกทั้งต้องดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรทางการพยาบาล เช่น หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต หลักสูตรพยาบาลศาสตรดุษฎีบัณฑิต หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาล (หลักสูตรนานาชาติ) และหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางในสาขาต่าง ๆ เพื่อเสนอต่อสภาการพยาบาลในฐานะที่เป็นองค์กรวิชาชีพที่พิจารณา ควบคุม กำกับ ดูแลมาตรฐานการจัดการศึกษาหลักสูตรการพยาบาลของประเทศ (Lhongsap, 2010) เพื่อรับรองว่า หลักสูตรดังกล่าวมีมาตรฐานตามที่สภาวิชาชีพกำหนด

จากที่กล่าวข้างต้น การประเมินหลักสูตรทางการพยาบาลสามารถใช้รูปแบบการประเมิน CIPP_{EST} ได้ เนื่องจากมีจุดมุ่งหมายที่จะประเมินหลักสูตรครบทุกองค์ประกอบทั้งในด้านของบริบท (context) ได้แก่ ปรัชญา วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับบริบททางสุขภาพในสังคมเมือง เป็นต้น *ด้านปัจจัยนำเข้า (inputs)*

ได้แก่ โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร บุคลากร ที่ทำหน้าที่สอนและปฏิบัติหน้าที่สนับสนุน การเรียนการสอน สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน และอาคารสถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน เป็นต้น *ด้านกระบวนการ (process)* ได้แก่ กระบวนการเรียนการสอน การวัดและ ประเมินผล เป็นต้น *ด้านผลผลิต (products)* ได้แก่ คุณธรรมจริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพ เป็นต้น *ด้าน ผลกระทบ (impact)* ได้แก่ การนำความรู้ไปใช้ ปฏิบัติงานพยาบาลในหน่วยงานต้นสังกัด การยอมรับ จากพยาบาลในหน่วยงานและผู้รับบริการ การผลิต และเผยแพร่คู่มือปฏิบัติงาน งานวิจัยและนวัตกรรม เป็นต้น *ด้านประสิทธิผล (effectiveness)* ได้แก่ ความมั่นใจในสมรรถนะของพยาบาล และองค์ ความรู้ด้านการพยาบาลผู้ป่วยระบบต่าง ๆ ประสิทธิภาพด้านการจัดการทางการพยาบาลผู้ป่วย ที่มีปัญหาเบื้องต้น เป็นต้น *ด้านความยั่งยืน (sustainability)* ได้แก่ การพัฒนางานตาม สมรรถนะการพยาบาลเฉพาะทาง การประยุกต์ใช้ องค์ความรู้กับสาขาวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ พยาบาล เป็นต้น และ *ด้านการถ่ายโอนความรู้ (transportability)* ได้แก่ การเป็นวิทยากรหรือเป็น ที่ปรึกษาเบื้องต้นด้านการพยาบาลผู้ป่วยให้กับ ทีมสุขภาพและผู้รับบริการ การมีส่วนร่วมใน การแลกเปลี่ยนความรู้แนวทางการปฏิบัติ การพยาบาลใหม่ ๆ กับพยาบาลในหน่วยงานและ นอกหน่วยงาน เป็นต้น (Chintapanyakun, 2016) สารสนเทศที่ได้จากผลการประเมินหลักสูตร ทำให้ ได้ข้อมูลอย่างครบถ้วนรอบด้าน อันเป็นประโยชน์ และเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาปรับปรุง หลักสูตร โดยยึดหลักความสอดคล้องกับกรอบ มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2552 รวมทั้งบริบทของสถาบันการศึกษาและสังคม

สรุป

การประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการ ในการจัดเตรียมสารสนเทศสำหรับใช้ประกอบ การตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนา ปรับปรุง และ บริหารหลักสูตร เพื่อพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้มี ประสิทธิภาพ ซึ่งในการประเมินหลักสูตรที่มี ประสิทธิภาพควรใช้รูปแบบการประเมินที่ ครอบคลุมตลอดหลักสูตร รูปแบบการประเมิน CIPP_{EST} เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นการประเมินใน ทุกด้านของหลักสูตร จึงเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา วิจัยเป็น กล่าวคือ การประเมินหลักสูตรรูปแบบ CIPP_{EST} นั้น เป็นการประเมินหลักสูตรระยะยาวที่ ต่อยอดจากการประเมินแบบ CIPP คือ ในส่วนที่ เป็นการประเมินผลลัพธ์มีการประเมินแบ่ง ออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านผลกระทบ ด้าน ประสิทธิภาพ ด้านความยั่งยืน และด้านการถ่ายโอน ความรู้ ผลการประเมินช่วยให้มองเห็นความสัมพันธ์ และความสอดคล้องกันของหลักสูตร เพื่อให้ได้ผล การประเมินไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุง หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ความ ต้องการของผู้เรียน สังคม และผู้รับบริการ ตลอดจนมีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อเตรียม ความพร้อมกับการแข่งขันในโลกยุคปัจจุบัน และ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่มุ่งหวัง คือ ทำให้วิชาชีพ พยาบาลมีความรู้ทางด้านวิชาการ มีทักษะ การพยาบาลที่เป็นเลิศโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ และสามารถให้บริการพยาบาลกับผู้รับบริการได้ อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างสรรค์งานวิจัยหรือนวัตกรรมทางการพยาบาลที่เป็นประโยชน์ต่อ ระบบสุขภาพที่ยั่งยืนและทันสมัยสืบไป

เอกสารอ้างอิง

- Buosonte, R. (2013). CIPP and CIPP_{EST} evaluation models: Mistaken and precise concepts of application. *Silpakorn Educational Research Journal*, 5(2), 7-24.
- Chintapanyakun, T. (2016). *The evaluation of a training program for developing competency capabilities in newly registered nurses using a CIPP_{EST} monitoring system model* (Master of education, innovative curriculum and learning management). Graduate School, Ramkhamhaeng University, Bangkok.
- Kanjanawasee, S. (2015). CIPP model for change: Meaning, importance, and development. *Social Science Research Association of Thailand Journal*, 2(1), 3-10.
- Kunaviktikul, W. (2015). Teaching and learning in the discipline of nursing in the 21st century. *Nursing Journal*, 42(2), 153-156.
- Lhongsap, P. (2010). *The development of curriculum implementation process assessment tools for nurse practitioners curriculum* (Dissertation of philosophy, curriculum and instruction). Graduate School, Silpakorn University, Nakhon Pathom.
- Nillapun, M., Chatiwat, W., Torat, S., Thammetra, T., & Vanichwatanavorachai, S. (2011). *The curriculum evaluation on doctor of philosophy program in curriculum and instruction, faculty of education Silpakorn University*. Nakhon Pathom: Silpakorn University.
- Office of the Higher Education Commission. (2009). *Thai Qualifications Framework for Higher Education B.E. 2009*. Bangkok: Office of the Higher Education Commission.
- Oliva, P. F. (2009). *Developing the curriculum* (7th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Ornstein, A. G., & Hunkins, F. P. (2013). *Curriculum foundations, principles, and issues*. New York: Pearson Education.
- Paiwithayasiritham, C. (2007). *A development of the curriculum evaluation model: An application of a meta-evaluation* (Dissertation of education, curriculum research and development). Graduate School, Srinakharinwirot University, Bangkok.
- Panakul, S. (2010). *Curriculum evaluation* (6th eds.). Bangkok: Ramkhamhaeng University.
- Patphol, M. (2015). *Curriculum evaluation for learning and development* (3rd eds.) Bangkok: Charansanitwong Printing Co., Ltd.
- Polsaram, P. (2006). *The study trends for educational research and development in the future*. Bangkok: Office of the Education Council.
- Ritcharoon, P. (2015). Curriculum evaluation: Approaches, procedures, and its utility. *STOU Education Journal*, 8(1), 13-28.
- Stufflebeam, D. L. (2008). *The CIPP model for evaluation in national conference on educational research 17-18 January 2008*. Phitsanulok, Thailand: Faculty of Education Naresuan University.
- Stufflebeam, D. L., & Coryn, C. L. S. (2014). *Evaluation: Theory, models and applications* (2nd eds.). San Francisco: Jossey-Bass.
- Stufflebeam, D. L., & Shinkfield, A. J. (2007). *Evaluation: Theory, models and applications*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Wongwanich, S. (2013). *Step forward and direction of educational research in the 21st century*. Nakhon Pathom: Silpakorn University.
- Wongyai, W. (2011). *Curriculum Evaluation for Higher Education* (2nd eds.). Bangkok: R&N Printing Co., Ltd.